

ONDERWIJS

Scholen bevorderen klassieke statusstrijd

Ilse Zeemeijer 7 jan '19

Kinderen met hoger opgeleide ouders hebben op school betere kansen dan kinderen uit een lager opgeleid milieu. Dat leidt tot standenonderwijs, zeggen experts. De Onderwijsraad pleit voor een 'fundamentele herbezinning' van het Nederlands onderwijsstelsel.

Optreden van Kinderen voor Kinderen bij de opening van de Koningsspelen in 2016. Foto: Hollandse Hoogte / Edwin Janssen

In het kort

- Zorgen over segregatie en kansenongelijkheid nemen toe.
 - Bij gelijke prestatie krijgen kinderen uit lagere opgeleide gezinnen lager schooladvies.
 - Brede scholengemeenschappen verdwijnen in de steden.
 - Daardoor wordt het switchen naar een hoger niveau moeilijker.
 - De onderwijsraad wil dat het onderwijsstelsel op de schop gaat
-

In Den Haag staat elke schooldag een bakfietsfile vanuit het centrum naar andere wijken in de stad met populaire basisscholen. Zoals de oude basisschool van premier Mark Rutte en particuliere scholen in de chique buurt Benoordenhout. Schooldirecteur Annelies van Eijk van de openbare school OBS Benoordenhout omschrijft het imago van de exclusieve scholen in die wijk als volgt: 'De kinderen heten Jan-Willem en Rosalinde en de gezinnen gaan in de voorjaarsvakantie met de Volvo skiën. Met het kerstdiner komt de nanny filmen, omdat de ouders niet kunnen.'

Hoe anders is de situatie in de Schilderswijk en Transvaal, aan de andere kant van de stad. Daar geen bakfietsfile, maar 'een toename van kinderen die zonder ontbijt naar school komen', zegt onderwijsbestuurder Jo Willenborg van koepel Haagse Scholen (52 locaties). De meeste kinderen hebben ouders met een lagere opleiding en starten met een achterstand. De inzet van jeugdhulp is groot. 'We zien veel schrijnende gevallen, want armoede leidt ook tot heel nare dingen thuis.'

Segregatie en kansenongelijkheid zijn van alle tijden. Maar door recente cijfers nemen de zorgen toe. In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken, maakt het Nederlandse onderwijssysteem de ongelijkheid in kansen voor kinderen groter. Keuzes van beleidsmakers, scholen en ouders doen er nog een schepje bovenop.

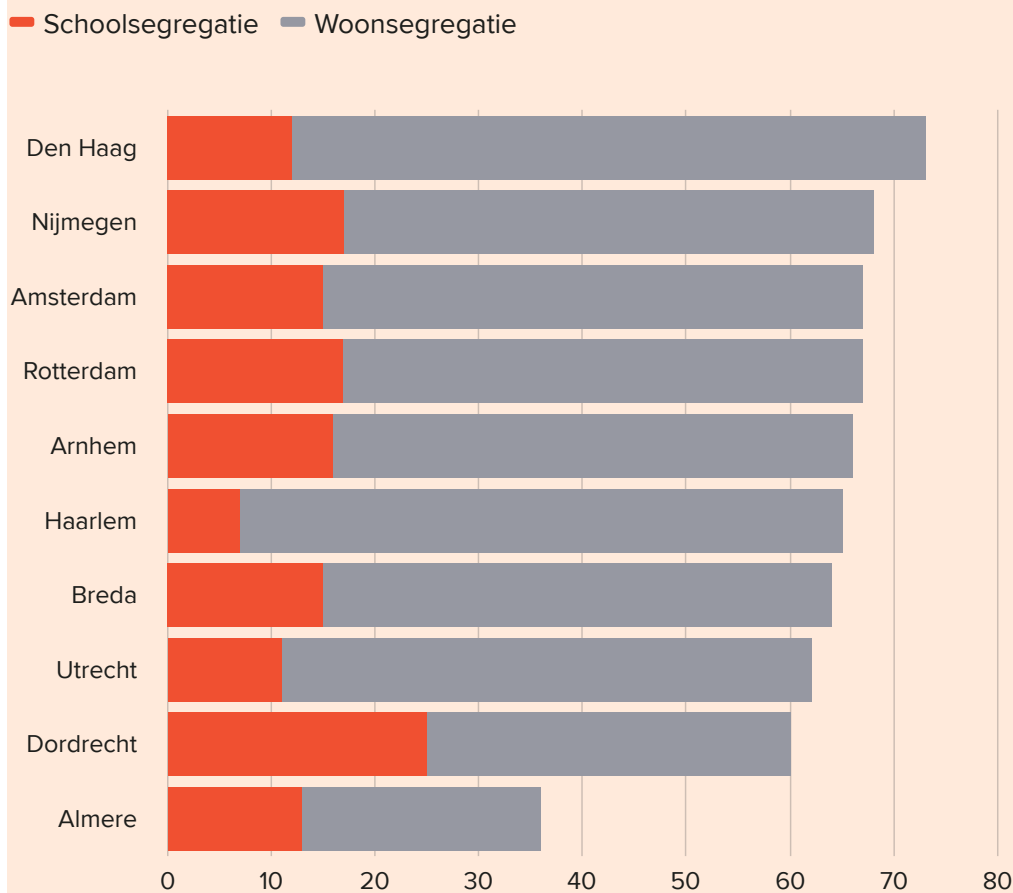
Voor de Onderwijsraad is de maat vol. De onafhankelijke adviseur van regering en parlement pleitte in december voor een '**fundamentele herbezinning**' van het Nederlandse onderwijsstelsel.

Net als in Amerika

Uit **cijfers van de Onderwijsinspectie** blijkt dat ruim 70% van de kinderen in Den Haag van school zou moeten wisselen om tot een goede afspiegeling van de bevolking te komen. De Hofstad is daarmee de meest gesegregeerde stad van Nederland. In andere grote steden schommelen de percentages tussen de 50% en 70%. 'De segregatie op basisscholen in steden is even groot als op basisscholen in Amerikaanse steden', zegt hoogleraar sociologie Herman van de Werfhorst van de UvA.

Basisonderwijs in Nederland is sterk gesegregeerd

Segregatie in het basisonderwijs in grote steden, uitgesplitst naar woonsegregatie en schoolkeuze in 2016.

© FD Bron: Inspectie van het Onderwijs

Opvallend is dat de **segregatie op basis van etniciteit in Nederland daalt**. Daar staat een toename van de segregatie op basis van inkomen en opleiding van ouders tegenover. Met andere woorden: op steeds meer scholen is niet een etnische groep dominant, maar het ouderlijk milieu.

De kloof wordt groter op de middelbare school, zegt Louise Elffers, die bij de universiteit en hogeschool van Amsterdam onderzoek naar dit thema doet. 'Als kinderen in groep acht gelijk presteren, is het verschil in doorverwijzing afhankelijk van het opleidingsniveau van ouders. Kinderen uit lager opgeleide gezinnen worden bij een gelijk prestatieniveau vaker naar vmbo verwezen en kinderen met hoger opgeleide ouders vaker naar havo en vwo. Daardoor krijg je standenonderwijs.'

Het grootste probleem is de scheiding van kinderen op elf- of twaalfjarige leeftijd op basis van niveau, zegt socioloog Van de Werfhorst. Deze erfenis van de ambachtsscholen eind negentiende eeuw creëert ongelijkheid en een 'selffulfilling prophecy'. Want op het vmbo krijgen kinderen andere leerkanalen dan op het vwo. Daardoor nemen de verschillen in prestaties al op jonge leeftijd toe.

18

18% van de kinderen in het voortgezet onderwijs zit op een locatie waar alle schoolsoorten bij elkaar zijn ondergebracht.

De centrale eindtoets in groep 8, die gelijke kansen moet bevorderen, heeft steeds minder waarde gekregen, constateert Elffers. 'We weten al jaren dat leraren geneigd zijn om kinderen met verschillende achtergronden ongelijk te adviseren. Door het schooladvies de toelating tot het voortgezet onderwijs te laten bepalen in plaats van de toets, is de kansenongelijkheid toegenomen.'

Switchen wordt moeilijker

Tegelijkertijd maken middelbare scholen het steeds moeilijker om van niveau te wisselen. Brede brugperiodes worden korter en smaller. In grote steden verdwijnen de brede schoolgemeenschappen. 'Vooral in gebieden met veel concurrentie maken middelbare scholen het voor leerlingen op hogere niveaus zo aantrekkelijk mogelijk om binnen te komen', zegt Elffers. Denk aan scholen met alleen havo en vwo, tweetalig onderwijs of vwo+.

Ouders op hun beurt doen er alles aan om te voorkomen dat hun kind op het vmbo terecht komt en kopen allerlei diensten in, zoals huiswerkbegeleiding. Zij associëren het vmbo volgens Elffers met 'de onderkant', ook al is dit het gemiddelde prestatieniveau. Dat komt omdat mensen wereldwijd steeds hoger opgeleid raken. 'Daardoor neemt de concurrentie en verdringing op de arbeidsmarkt toe en voelen mensen druk om zo hoog mogelijk opgeleid te raken.'

Volgens onderwijskundige en bijzonder hoogleraar sociaal-culturele achtergronden Eddie Denessen is er sprake van een 'klassieke statusstrijd'. Hij vraagt zich af of scholen, beleidsmakers en ouders wel aan gelijke kansen willen werken. 'Gelijke kansen gaat niet alleen om het wegwerken van achterstanden, maar ook om het verkleinen van de kloof met kinderen van hoger opgeleide ouders. Dat is een heel moeilijk punt voor ouders en beleidsmakers. Scholen zien hoger opgeleide ouders toch vaak als hoofdklant.'

Kansenongelijkheid en segregatie in een notendop

- 1. Segregatie op basis van opleiding en inkomen van ouders neemt toe.
- 2. Door de verschillende schoolsoorten, niveaus, leerwegen en opleidingen komen kinderen met verschillende sociale achtergronden elkaar steeds minder vaak tegen. Dit heeft gevolgen voor de sociale samenhang.
- 3. De vroege selectie op elf- of twaalfjarige leeftijd is nadelig voor kinderen uit lagere sociaal-economische milieus en laatbloeiërs.
- 4. Kinderen uit lager opgeleide gezinnen worden bij een gelijk prestatieniveau vaker naar vmbo verwezen en kinderen met hoger opgeleide ouders vaker naar havo en vwo.
- 5. Er zijn minder brede middelbare scholen. Ook stellen opleidingen in het mbo, hbo en wo aanvullende toelatingseisen. Daardoor is de kans om later door te stromen naar een hoger niveau kleiner.

●

● Bron: [Onderwijsraad](#), [ESB](#)

Tijd voor actie

Het is tijd voor actie, vinden de drie experts. Denessen pleit voor het afschaffen van het schooladvies van leraren op de basisschool. Van Elffers mag het advies blijven bestaan, maar dan wel op voorwaarde dat het niet de schoolloopbaan bepaalt. 'Ik begrijp niet dat leraren nog meewerken aan het geven van een schooladvies wanneer dat gebruikt wordt om de schoolloopbaan van kinderen op jonge leeftijd op slot te zetten. Ik zou dat als leraar weigeren.'

Ook de vroege selectie moet op de schop. 'Hoeveel duidelijker moet het beeld nog worden voordat het ministerie van Onderwijs in actie komt?', zegt Elffers fel. 'We moeten het beest in de ogen kijken. Er zijn zoveel oplossingen mogelijk. Laat leerlingen bijvoorbeeld starten op een bepaald niveau en kijk telkens hoe het gaat en of ze een stapje hoger of lager kunnen maken. Op hun vijftiende kunnen ze dan een uitstroomprofiel kiezen.'

De Onderwijsinspectie zou niet moeten kijken naar het niveau dat leerlingen hebben behaald, maar scholen moeten afrekenen op de investeringen om leerlingen te helpen, vindt Denessen. Middelbare scholen hebben nu belang bij een lager advies voor twijfelgevallen, legt Elffers uit. Zij krijgen bonuspunten als een leerling examen doet op een hoger niveau dan het niveau waarop hij of zij is ingestroomd. Een lager niveau levert juist strafpunten op.

Eisen bij financiering

Gemeenten zouden bij de financiering van nieuwe schoolgebouwen kunnen eisen dat de school alle niveaus aanbiedt, stelt Van de Werfhorst voor. Een gesprek met alle scholen om te voorkomen dat de segregatie toeneemt, is ook al een goede stap, zegt Elffers. 'De teneur is nog teveel: "Laat scholen maar experimenteren en we zien wel."'

Dat kansenongelijkheid alleen voor linkse politieke partijen een interessant thema is, wijst onderwijskundige Denessen resoluut van de hand. 'Geen enkel kind mag afgerekend worden op het opleidingsniveau van zijn of haar ouders. Door de ongelijke kansen in het onderwijs laten we veel talent aan de onderkant onbenut. Je gooit dus eigenlijk economisch kapitaal weg. Daar is niets links aan.'

- ADVERTENTIE -

powered by SHOWHEROES

Ilse Zeemeijer

Meest gelezen
